

XV

56. ^a

F. F. Pfaff
Helmstedt 1800
Lit.-Gesch.
395

eg.

R
3695

R 4 - XV A

1504

F. 56. ^m

 ORATIO
DE IOHANNE REGIO
MONTANO MATHE

matico, in Renunciatione gra
dus Magisterij Philosophi
ci, recitata ab Erasmo
Rheinhold Saluel
denſi Mathema
tum profes
ſore.

Henricus
Bole. R. P.
1582

VVITEBERGÆ.

M. D. XLIX.

ORATIO DE IOHANNE
Regiomontano Mathe-
matico etc.

NITio gratias ago Deo aeterno
Patri Domini nostri Iesu Chri-
sti conditori cœli & terra, &
Ecclesie sue Angelica & hu-
mane, una cum filio suo Do-
mino nostro Iesu Christo &
Spiritu suo sancto, quod hæc
doctrinæ studia non deleri sinit, Eumq; toto pectore
oro, ut nos gubernet, & studia adiuuet, ac inter nos
colligat hereditatem filio suo Domino nostro Iesu
Christo crucifixo pro nobis & resuscitato, quæ ipsius
bonitate in omni aeternitate fruatur, & cum celebret.
Hæc mecum uos omnes ardentibus uotis petere decet.
Nam & in his scholasticis congressibus miscenda sunt
uota commonefactionibus de doctrina.

Cum autem usitatum sit hoc loco interdum reci-
tare clarorum uirorum historias præsertim Erudito-
rum, quia de his ipsis artibus, quas illustrarunt, multa
monent, & recordatio talium uirorum bonis menti-
bus grata est, collegi nunc qualemcumq; narrationem
de Iohanne Regiomontano partim ex ipsius scriptis,
partim ex uiri doctissimi Iohannis Schoneri sermone,

A ij que

quæ etiamſi breuior eſt, nec auiditatẽ ueſtram explebit, tamen iuuentuti tradenda eſt, ut noſſe & admirari hunc tantum uirum incipiat, & harum ipſarum artium ſemina quæ ſparſit, appetat. Et quanquã ingenij uis & acies, eruditio & iudicij rectitudo præcipue in eius monumentis conſpiciuntur, eaq; animaduerſio ſolorum artificum eſt, tamen hæc commemoratio de ſedulitate, de editis operibus, de certaminibus, quæ ei cū artificibus fuerunt, de peregrinationibus, de ſummorum uirorum amicitijs cum alias multas in eo uirtutes fuiſſe oſtendit, tum uero & ingenij uim, & Enthuſiaſmum diuinitus inditum ad has artes illuſtrandas in eo fuiſſe aliquo modo ſignificat. Equidem ut acumine eius delector in libris, ita ardorem animi admiror. Simul & mens uolitat per uniuerſam rerum naturam, metitur celi & terrarum ſpacia, & corpus diſcurrit per Germaniam, Italiam, Pannoniam, diſcit græcam linguam, & quidem illum peculiarem ſermonem Geometris proprium, conſert ſuas ſententias cum alijs Eruditis, non ſolum ſcribit ipſe multa uſui futura poſteris, ſed etiam machinas manu ſua fabricat, inſtruit prela typographica. Hanc tantam uarietatem laborum, ignaua natura neq; ſuſcipit, neq; ſuſtinere poteſt. Sed qualiſcunq; umbra uirtutum ipſius in tali narratione oſtendi poteſt, gratam uobis hanc commemorationem fore ſpero.

Natus eſt Iohannes Regiomontanus in oppido
Franciæ,

Franciæ, cui nomen eſt mons Regius, quodq; propter uicinitatem pleriq; ueſtrum notum eſt. Parentes autem dio fuiſſe honeſtos, & facultates habuiſſe mediocres, ut ſunt res in noſtris municipijs, unde utcuq; liberos educare & erudire potuerunt. Scio & quosdam in ea familia natos Collegis noſtris notos fuiſſe. Et quia res oſtendit ingenia ſumere impetus aliquos à cœleſtibus cauſis, recitabo etiam tempus, quo in lucem editus eſt, & ſiderum poſitum, quæ naſcenti fulſerunt. Natus eſt iuxta uſitam numerandi rationem anno Milleſimo quadringentefimo, ſexto & triceſimo, ſexta die Iunij, quarta hora poſt meridiem, minuto 40. Eſi autem optarim in omnibus hiſtorijs integra themata eorum extarc, in quibus uel bonitas naturæ excelluit, uel monſtroſa peruerſitas fuit, tamen cum totum thema oculis iudicari melius poſſit, nunc tantum horoſcopum & loca Planetarum recito. Fuit horoſcopus quintus decimus gradus Scorpij, Sol, Luna, Mars, & Mercurius ſimul in Geminis, quod ſignum minime ſignificat feritatem, ſed naturam moderatam docilem, & diſciplinæ idoneam, in qua cum & Lumina conuincunt, & Mars & Mercurius, fuit ingenium neq; hebes neq; ſegne, Et bonitatem temperamenti augent Iuppiter in Libra, & Venus in Cancro. Nec addam longiorem expoſitionem, ſed eruditis conſiderandam relinquo, qui uident, qui poſitus uitæ minitentur, Sed ingenij & morum ſignificationes nequaquam præ-

præposteras esse fatebuntur. Fuerint sane leta natura semina, fuerit ingentium docile & acre, Neq; tamen sine adflatu diuino tot tamq; uarias artes penitus percipere, tot linguas discere, tantos perferre labores simul discendi, docendi, fabricandi machinas, spectandi stellarum loca, scribendi eruditissimas enarrationes, euoluendi tot labyrinthos, edendi tabulas suas, & alienas, item Ephemerides potuisset, præsertim in tam breui uitæ curriculo, nisi illa mentis ac pectoris incendia Deus & fouisset, & adiuuisset, ut solet immensa bonitate ad restituendas & conseruandas artes uitæ necessarias in omni genere subinde excitare, & adiuuare artifices. Profecto enim Dei æterni, qui fons est sapientiæ, beneficium est Artium & doctrinarum in genere humano conseruatio. Huic igitur gratias agamus, subinde restituenti lucem doctrinarum, & oremus ne sinat eam extinguere. Vult autem ad suam liberalitatem etiam accedere mediocre in nobis diligentiam, et sedulitatem, uult non fastidijs et cõtemptu abijci sua munera, q; in Parabola de Negociantibus etiã in argumento grauiore significatur. Nec absurde dictum est à Platone in libro quarto de legibus ὁς θεὸς μὴ ἔχει νόον ἀνθρώπων διακυβεσθῶσι συμπαρτα, ἡμῶν τῶν μὴ τῶν τῶν ἐν τῷ κόσμῳ τοῦ τοῦ δὲ πρὸς τὸν θεόν, id est. Deus quidem, & occasio uniuersi operis summam gubernat, sed tamen placidius est concedere artem quoq; adiungendam esse, ut in naui et si

tempestas

tempestas dominatur, tamen non sint ociosi remiges. Ita & munera diuina reuerenter accipiamus, & cis studiose fruamur, eaq; propter gloriam Dei, & communem utilitatem, quantum mediocri diligentia possumus, tueamur, ut scriptum est, Hoc flagitatur, ut fideles simus, atq; hac ipsa in re hunc Regiomontanum imitemur, cui cum Deus ingenij & corporis uires discenti necessarijs, præceptorem excellentem, libros, studiorum socios dedisset, has occasiones non neglexit, non ut multi alij uoluptates & pecuniam prætulit, sed omnibus ingenij atq; animi uiribus in hæc studia incubuit, quæsiuit ubiq; eruditos, quorum sapientia erudiretur, & uicissim, quantum potuit, suis operibus artes illustrauit. Quare & Deo agamus gratias, qui hæc sua munera non omnino perire sinat, & uoluntatem, intentionem, & assiduitatem in Regiomontano laudemus, quas ipsius uirtutes, ut propius aspiciatis, itenera eius cognoscite. Postquam in patria Grammaticen didicit, puer adhuc uenit in Academiam Lipsicam, ubi Dialecticem, & elementa spherica audivit arripuit. Sed natura flagrans discendi cupiditate requirebat huius studij duces, ac socios pulcherrimi laboris, & Viennam audierat præcipuum esse domicilium huius Philosophiæ. Quare in Austria admodum adolescens proficiscitur. Ibi inuenit Purbacchiũ Bauarum ingeniosissimum uirum, & ætate ac autoritate florentem.

A 4

Hic

Hic complexus Regiomontanum, cum naturæ uim, & uoluntatem adolescentis considerasset, non solum hor-
tator, sed etiam dux fuit in ipsa adyta sacratissima
harum artium. Horum consuetudinem, studia, certa-
mina, dum cogito, ueteres etiam scholas mente intueor,
quarum diligentia hæc artes propagatæ sunt. Sic Tha-
letem, Metonem, & Eudoxum erudierunt sacerdotes
Aegyptij, Eudoxus Platonem, Sic antea Atlas dicitur
Orioni hanc doctrinam tradidisse, imò ut existimo, sic
longæui illi primis mundi temporibus, Adam, No-
hæ, Sem, Ioseph posteris hanc doctrinam tradiderunt, ac
possessio eius in Aegypto retenta est inde usq; à Ioseph
ad Ptolemæi ætatem, et aliquanto amplius, plus duobus
millibus annorum. Tandiu stabilem & certam huic
doctrinæ sedem Deus attribuit inter uarias Monarchi-
arum mutationes. Sed ea tunc fuit præcipuorum Mo-
narchiarum sapientia, ut non cum artibus, sed cum ho-
stibus bella gerenda esse scirent, & in medijs bellis
literarum domicilia, & doctorum coetus protegerent.
Nunc pro dolor uagatur hæc sapientia sine patronis,
& sine certa sedē, ut interitus harum artium metuen-
dus sit. Sed Deum autorem oremus, ne sua munera
perire sinat. Cum autem summa esset familiaritas cum
Purbacchio, & adfida sententiā collatio circiter de-
cenniū, multas obscuras materias, ut sit οὐρα δ' οὐρανὸς
ἀεὶ, illustrant, simul obseruant motus, ac deprehen-

dunt

dunt Martis motum non congruere ad tabulas, sed du-
orum nonnunquam graduum errorem esse, incipiunt
igitur tabularum emendationem. Forte Bessarion
uir Græcus doctrina excellens, cum esset Cardinalis,
tunc ad Fridericum Imperatorem legatus erat. Is cum
de Ptolemæi doctrina Purbacchium multa sciscitatus
esset, & dexteritatem eius in explicando admirare-
tur, petiuit ab eo, ut Epitomen componeret eius libri,
cui titulus est μεγάλη συνταξις. Id opus interrup-
tū morte Purbacchij Regiomontanus absoluit, quia, ut
ipse narrat moriturus Purbacchius inter extrema man-
data id petiuerat. Quæ in re ualde mirandum est, tunc
sine Græcis fontibus sententiam eos ex illis Arabicæ
uersionis tenebris eruere potuisse. Id uero fieri ne-
quaquam potuisset, nisi propter magnum usum in toto
illo artium orbe demonstrationes eis obuia, & facile
penetrabiles fuissent. Sed tamen hoc ipsum opus Re-
giomontanus postea Romæ, cum græce didicisset, &
Theonem conferret, emendauit. Extat epistola Regio-
montani plena pietatis, in quâ præceptoris mortem
deslet, & eius ingenium ita prædicat, ut omnibus æta-
tis suæ Mathematicis anteferat. Incesserat autem
utriq; cupiditas aduendæ Italiæ Purbacchio & Regio-
montano, tum ut doctos uiros in Italia audirent, Cele-
brabatur enim Blanchini fama, tum ut græcæ linguae
operam darent, in qua fontes harum artium contineri

A S scia

sciebant, & Ptolemaeum sua lingua loquentem legere uolebant. Eratq; hortator Bessarion, ut secum proficerentur. Narrat etiam Regiomontanus se adolescentem cum uideret duos ingeniosissimos uiros Purbacchium & Franciscum Mantuanum in uersionibus Geographicis Ptolemai herere propter inscitiam graecae linguae, ualde doluisse, quod fontes inspicere non posset, nec graecae linguae praecipuos haberet, eamq; ob causam se decreuisse aliquando Italiam adire. Molestetulerat adolescens in uersione descriptionis Danubij toties erratum esse. Nam cum in textu sit $\epsilon\kappa\tau\omicron\gamma\omicron\tau\iota$, quae est meatus, ubi influit alius amnis, ut ad Patauium Aenus influit in Danubium, uerterat interpres multis locis scissionses, quasi caetera flumina sint Danubij brachia. Simili hallucinatione descriptio Padi obscurata est. Sed Purbacchij consilium de hac peregrinatione mors immatura antecuerit, quo extincto luctus etiam Regiomontanus mouit, ut facilius Viennam relinqueret. Comitatur igitur Bessarionem redeuntem in Italiam, cum iam non procul a tricesimo anno abesset. Romae cum Trapezontio saepe congressus est. Lustrauit & bibliothecas, quae magis etiam accenderunt eum, ut graecae linguae operam daret. Ardens igitur hac cupiditate multa sua manu descripsit. & Ptolemai libros sibi familiares fecit. Tunc & Dialogum contra Cremonensis Theoricis scripsit. Aliquanto post

FERRA

Ferrariam se contulit, ubi tunc erant Blanchinus & Theodorus Gaza, & Guarinus ibi graece docebat. Hic nauauit egregiam operam in graeca lingua amplius anno, tantumq; didicit, ut & uersus graece scriberet, qui adhuc extant, & expedite uersari in Philosophis graecis posset. Hic iam Ptolemaeum & Theonis commentarios conferre cepit. Aliquanto post descendens Ferraria uenit in Academiam Patavinam, ubi a Philosophiae studiosis rogatus Alfragani publice enarrauit. Extat praefatio ibi recitata, in qua non solum disciplinas praedicat, sed etiam magno candore celebrat Mathematicos, qui tunc in Italia clari fuerunt, & quos sibi deuinxerat amicitia propter societatem studiorum & uirtutem. Absoluta enarratione Alfragani, cum iam Bessarion ex Graecia redisset, contulit se Regiomontanus Venetias anno Millesimo quadringentesimo, quarto & sexagesimo. Hic & librum de triangulis magna diligentia conscripsit, & refutationes quadraturae circuli, quam Nicolaus Cusanus demonstrasse putabatur. Romam postea rediit, ubi libros graecos & latinos partim sua manu descripsit, pinxit enim literarum figuras & uenustate & facilitate magna, partim magna pecunia describi curauit. Hic & certamina ei cum Trapezontio acerrima fuerunt, cuius hallucinationes, cum Theonem reprehendisset, ingenue refutauit.

Peragrata

Peragrata Italia redijt Viennam, ubi & si docere cœperat, tamen euocatus à Rege Matthia & ab Episcopo Strigoniensi magnis ab utroq; p̄mijs donatus est. Rex etiam pensionem ei annuam decreuit aureos Hungaricos ducentos. Hic & Regi & Episcopo instrumenta fabricauit ad obseruandos motus. Nam Episcopi magna erat eruditio in his disciplinis. Et rex quamuis nemo principum eius ætatis bellicosior erat, tamen non erat rudis doctrinæ de motibus cœlestibus. Narrant & in grauiſſimo morbo seruatum esse Mathematici consilio. Nam cum Medici nullam in humoribus causam morbi deprehenderent, ac animaduertissent tantum mirificum esse languorem cordis, Mathematicus monuit propter Eclipsin, quæ minata fuerat Regis uitæ, hanc imbecillitatem uirtutum uitalium extitisse, nec causam in humoribus quærendam esse, sed tantum cordis uires rebus suauibus fouendas. Ita Rex conualuit.

Eo tempore Regiomontanus & Episcopo illi Tabulas Directionum conscripsit, quarum initia etiam si ab alijs sumpsit, tamen magna pars lucubrationis huius est ipsius propria. Et hæc laborum communicatio iusta, & laude dignissima est, priores artium semina tradere posteris, & posteros ea fideliter conseruare, & illustrare.

Eo ipso tempore Rex Pannoniæ Matthias bellum
mouit

mouit aduersus Bohemos, quæ res multarum uicinarum regionum tranquillitatem turbauit. Bohemi partim Casimirum Poloniæ regem accersiebant, partim regnum Duci Saxonie Alberto tradere conabantur, partim inuitabant Matthiam, qui ut erat acerrimus, anteuertit ceteros. Cum igitur Pannonia Austria, & tota uicinia plenæ essent tumultuum, Regiomontanus tranquillam sedem studijs suis quærens anno millesimo quadringentesimo septuagesimo primo Noribergam se confert. In hac urbe ut mallet reliquæ suæ ætatis consumere, ipse has causas recitabat, quod artifices ibi essent idonei ad fabricandas machinas huic arti necessarias, deinde quod per mercatores facilius in alias regiones inde literas transmittere posset. Cum enim iam præclare instructus esset doctrina, & ceterorum iudicia explorasset, & se quantum potuit, ad mathemata illustranda & propaganda præparasset, constituerat & ueteres scriptores cedere, & suas enarrationes publicare. Ad hanc rem instruxit officinam typographicam, & nomenclaturam proposuit librorum, quos editurus erat, quæ adhuc extat. Et quidem auspicato exorsus est ab editione Ephemeridum annorum triginta, fuitq; tam gratus labor eo tempore, ut singula exemplaria duodecim aureis hungaricis uenderentur, & quidem appeterentur ab omnium gentium hominibus. Nemo Italus, Gallus, Pannonius, Sarmata, aut Germanus
similis

simile calendarium uiderat. Veneti etiam in Græciam inuehebant. Scitis autem & uelle Deum, ut anni discernantur, & erudita discrimina omnibus sanis ualde grata esse. Quare furor Cyclopum detestemur, qui harum artium studia uel oderunt, uel contemnunt. Sumptus autem ad instruendam officinam typographicam precipue contulit Bernhardus Vualterus, cuius familia Vualteri sunt in his regionibus non ignoti, qui & facultates habebat amplissimas, & colebat doctrinæ cœlestis studia. Inuitauit autem & aliorum multorum ciuium uoluntates, ut has disciplinas degustare & cognoscere inciperent. Hæc seminaria huius doctrinæ primum Noribergæ sparsa sunt. Quare usq; ad hæc tempora in ea urbe magis harum artium studia florent, quam in plerisq; Academijs. Et sapientissimi senatus consilio stipendium certum constitutum est doctori harum artium, ut ad earum cognitionem inuentus adsueat, ac recens ibi multorum studia excitauit uir doctus & honestissimus Iohannes Schonerus. Videte autem quantam rem molitus sit Regiomontanus. Nouas uersiones instituit Ptolemæi Magnæ constructionis & Geographicæ. Adornabat & suarum emendationum confirmationes. Obiter & alia naturæ opera scrutatur & patefacit. Inquirat quàm alte uahantur supra terram uapores, & mirabili solertia deprehendit non amplius duodecim milliaribus germanicis eos

nicis eos ab Horizonte distare. Legimus autem eo ipso tempore duobus continuis annis, millesimo quadringentesimo septuagesimo primo, ac rursus millesimo quadringentesimo septuagesimo secundo, arsisse duos Cometas, quos tanta siccitas secuta est, ut fluminum & fontium uenæ exaruerint. Nominatim etiam narrant multorum oppidorum conflagrationem secutam esse. Et dimicarunt inter se de Bohemia Hungari & Poloni, Et Mahometus Turcicus Tyrannus in Europa Vualachiam occupauit, in Asia Trapezuntinum regnum, ut alia multa omittam. Cum igitur Regiomontanus sciret non sepe duobus continuis annis incensos esse Cometas, & moueretur magnitudine euentuum, qui secuti erant, edidit mirandum opus de uero loco & magnitudine Cometarum. Fuit eodem tempore Erfordiæ uir doctissimus in his disciplinis Magister Christannus, cui quantum tribuerit Regiomontanus, ex eius Epistola adparet, in qua scribit se molientem editiones utilium scriptorum hanc ob causam libentius migrasse Noribergam, ne procul ab ipso abesset, quod maxime se ab eo adiuuari, & iudicio ipsius censuraq; in multis materijs uti cupiat. Laudo artificis præstantissimi candorem, quod alienus fuit ab obtrectatione & à maleuolentia erga suæ artis Professores, & quidem arbitror serio huius pulcherrimi laboris socios, & censuram magni artificis quæsiuisse.

Grata

Grata fuerat Romæ in primis editio Ephemeridum, & uiri docti, qui eius ingenium & eruditionem norant, in Italiam eum retrahi cupiebant, ut frui eius doctrina possent. Hi sunt hortatores, ut Pontifex Sixtus eum Romam accersat, & causa recensetur, quod de emendatione Calendarii deliberationes futurae essent. Etsi autem egre patiebatur auelli se Regiomontanus ab officina, & à Ptolemæi editione, et præfagiens suam mortem, ut narrant, querebatur se grauati hoc iter suscipere, uicit tamen Pontificis auctoritas. Et causa proposita erat, quæ uirum cupientem utilitati communi seruire mouebat. Scitis enim quantum profit habere rationem anni recte ordinatam & emendatam. Huic negotio tanto, tamq; utili deesse noluit. Credibile est etiam eò minus abhorruisse ab hoc itinere, quia expetebat eruditorum colloquia, & inuitabant eum bibliothecæ. Redit igitur Romam, ubi cum non diu fuisset, mortuus est anno millesimo quadringentesimo sexto & septuagesimo, quo anno uidelicet Rex Pannoniæ Matthias ingenti prelio Mahometum superauit ad Sinderouiam, in quo etiã uulnus accepisse Mahometus dicitur. Quis autem non doleat tanto ingenio non contigisse uitam longiorem, præsertim molienti res utilissimas? Extinctus est enim, cum iam ingressus esset primum & quadragesimum annum. Fama est uenenum ei datum esse à Trapezontij filijs, quia

quia & uersionem Ptolemæi taxauerat, & errata in commentario, et reprehensiones Theonis refutauerat. Ac genesis non solum hominem Βιοβίωτος significat, sed etiam ingenium & pugnacem. Quare fortassis ei linguæ libertas nocuit. Sed quoquo modo extinctus est, mors immatura fuit, ac etiamnum lugenda, propterea quod ijs operibus, quæ iam inchoarat, carendum est. Non prætercundum est autem, quod ad hanc tantam eruditionem & ad alias uirtutes adiunxit pietatem erga Deum, ac ut uera agnitione & uera inuocatione eum coleret, Nouum testamentum integrum græce sua manu elegantissime descripsit, quem Codicem mihi Schonerus inter alia eius monumenta monstrauit. Et consentaneum est, tales uiros, qui ubiq; uestigia diuinitatis impressa rerum naturæ uident, & propter eruditionem attente considerant, his testimonijs ualde moueri, ut multo firmitus statuunt hunc mundum ab æterna mente architectatrice conditum esse, & gubernari, quàm alios homines alienos ab hoc studio considerandi tam multa & illustria uestigia Dei in natura. Equidem sæpe toto corpore cohorresco, quod cum tam multis testimonijs uerissime ostendat Deus se prope adesse, & spectatorem ac iudicem esse omniumstrarum actionum, tamen pectora nostra languidius eum metuunt, & non ardent fiducia eius. Quæqua te uertis in hac tota rerum natura, uel coeli signa

ram, motus & harmoniam cum clementis confide-
rans, uel mirandam artem in opificio nostri corporis,
& terræ fecunditatem intuens, ordo in omnibus rebus
clamat esse mentem æternam architectatricem, Et
hæc agnoscenda est, ut se in Ecclesia patefecit, Quod
cum fecerit Regiomontanus, nunc eum existimemus et
in ipso Deo cernere Ideam totius mundi, & causas,
cur hoc modo omnia condita sint, & coram aspiciere
coelestia corpora, & sæpe cum primis patribus de in-
uentione harum artium & ipsorum observationibus
tanquam $\sigma\upsilon\mu\phi\iota\lambda\omicron\sigma\omicron\phi\omicron\iota\varsigma$ dulcissime colloqui, &
Deum autorem celebrare.

Bibliothecam uero Regiomontani Vualterus ille
cuius Noribergensis, de quo antea dixi, redemit, quo
mortuo senatus adseruari reliquias curauit, ex quibus
uir doctissimus Schonerus quedam utilia scripta cdidit.
Sed plura alia & longe utiliora haberemus, nisi tristi
fato autor ante tempus extinctus esset.

Recensui breuiter historiam doctissimi uiri Re-
giomontani, quam prodest notam esse scholasticis. Esi
enim præstantia naturæ transferri ad alios non potest,
tamen uoluntatem & sedulitatem aliquo modo imitari
alij possunt. Primum autem in huius historie cogi-
tatione Deo gratias agamus conseruanti artes & exci-
tanti aliqua bona ingenia ad eas discendas et illustran-
das, & eū oremus, ne nunc extinguat talia studia sinat.

Deinde

Deinde ipsius etiam Regiomontani memoriam grati
celebremus, & eius doctrina frui studeamus. Imitemur
etiam, quantum possumus, eius studia & sedulitatem,
Deniq; has ipsas artes, quas illustrauit, amemus &
magnificiamus, Neq; aut illa miranda spectacula mo-
tuum coelestium frustra oculis hominum proposita
esse, aut doctrinam inuilem esse existimemus, sed uere
sciamus & ordinem motuum, et doctrinam ipsam con-
monstrationes esse de Deo, & doctrinam multis mo-
dis prodesse hominum uitæ, quod in numeris,
in metiendo, in anni ratione, & cogni-
tione situs regionum mani-
feste adparet.

DIXI.

B ij

Decanus

DECANVS COLLEGII Philosophici Erasmus Rheins- holt Salueldensis.

Etiam lectio Epistolæ Paulinæ, quæ hodie publice recitatur, ut mos est Ecclesiæ, illustre testimoni-
um est, studia linguarum et ueræ Philosophiæ necessa-
ria esse ad explicationem monumentorum, in quibus
impressa bonitate Deus extare uoluit doctrinam de
suo filio, & de reconciliatione. Nam ut multa alia nunc
præteream, Paulus ibi discernit promissionem & Le-
gem, Et temporum collatione ostendit promissionem
reconciliationis non pendere ex conditione Legis, ac
narrat, Legem promulgatam esse à Moïse, postquam
promissio Abrahamæ tradita est, anno 430. Hic conside-
rent studiosi, quam necessaria sit crudita distinctio
Legis & promissionis, quam explicari non posse, nisi
à recte institutis, manifestum est. Nam in Monacho-
rum doctrina certum est non de Troiæ, aut Ierosolymæ
conflagratione magis dici posse, πάντα μία κόνις,
quam de interpretatione, quam ipsi Paulo adfingunt.
Deinde annorum ratio quomodo recte ostendi pote-
rit, sine nostra doctrina? Et in illo exemplo adparet
singularem diligentiam fuisse in Ecclesiâ eius tempo-
ris, obseruandi tempora omnium patrefactionum di-
uinarum,

uinarum, quæ profecto in Ecclesiâ ordine considerari
necesse est. Exccranda est igitur negligentia guberna-
torum, qui hæc nostra studia non adiuuant, nec cu-
rant illustrari doctrinam in Ecclesiâ. Est autem erudita
computatio exordienda à prima uocatione Abrahamæ,
quæ eductus est ex Mesopotamia, Inde usq; ad exitum
posteritatis ex Aegypto anni sunt 430. Interea quam
uarie uices, quantæ ærumnæ fuerint Ecclesiæ cogite-
mus, in quibus tamen seruatam esse Dei præsentia cer-
nimus. Hæc considerantes simul etiam hoc cogitemus,
in hac tristi senectâ mundi nobis filium Dei custodem
Ecclesiæ non defuturum esse, cum quidem ita dixerit,
Ego creauit uos, ego uos etiam in senectâ gestabo. Hæc
consolatione nos sustentemus, nec frangamur animis,
ut doctrinæ studia abiiciamus. Etiam si sumus imbeci-
les & miseri, tamen & auditores sumus filij Dei &
συμφοιτῶντες καὶ συμμαχῶντες illorum summorum
uirorum, Abrahamæ, Isaac, Iacob, Ioseph, Moïsi, Pauli.
Ac certissimum est ad nos quoq; pertinere diuinam
promissionem Abrahamæ traditam. Iam situs illorum lo-
corum Assyriæ, Palestinæ, Aegypti, & tempora quo-
modo sciet Lector, sine nostris literis? Ideo uos pro-
pter Deum et propter Ecclesiâ obtestamur, ut studia Phi-
losophica ametis, ad quorū conseruationem uariæ operæ
scholasticæ conducunt. Cum aut̃ nunc petierint quidā
eruditionis testimonia, qui nuper, cum eorum opinione

B iij citi-

citius instituta essent examina, adesse non potuerunt,
nolumus eis deesse nostrum officium. Id publice signi-
ficandum duxi, ut siqui alij uolent testimonia petere, se
istis adiungere possint. Cum autem necesse sit
prius nomina dare Decano, ut graui con-
silio constitutum est, accedant ad me in-
tra octiduum, Die 22
Septembris.

DECANVS COLLEGII Philosophici.

QUOD faustum & foelix sit, die 15 Octobris
proxima decernetur gradus & honos Magi-
sterij Philosophici uiris honestis & eruditis octo, quo-
rum nomina infra adscripta sunt. Cum autem haec
testimonia deceat esse publica, & hi ipsi congressus ad
disciplinam pertineant, & bonas mentes delectent,
petimus ut ad eam renunciationem gradus conueniant
Doctores, Magistri & auditores. Amemus haec scho-
lastica studia & exercitia, & hos ipsos congressus, in
quibus multae utiles commonesactiones de doctrina
audiuntur, Et cum accedit precatio, uelut umbra sunt
coelestis

coelestis Ecclesiae, cuius haec erit precipua uoluptas in
assidujs congressibus audire filium Dei enarrantem sa-
pientiam diuinam, & ideam monstrantem totius opi-
ficij mundi, cur singula in natura partes hoc modo con-
dita sint, & iam in agmine prophetarum, iam in coetu
Apostolorum sciscitari multa de sapientia Dei. Ad
hanc aeternam scholam certe necesse est nos in hac
uita preparari, sicut scriptum est, Quos elegit, hos &
uocauit. Hoc ordine Deus sibi colligit aeternam Eccle-
siam, uult in hac mortali uita doctrinam inchoari, Ideo
amanda & colenda sunt doctrinae studia, quas
ut regat & tueatur filius Dei Dominus no-
ster Iesus Christus crucifixus pro nobis
& resuscitatus custos Ecclesiae suae,
toto eum pectore
oro.

B 4

ORA

ORATIO IOHANNIS
de Monteregio, quam habuit
ipse Patauij in prælectione
Alfragani.

ISI primitias lectionum factu-
ro mihi mansuetudo uestra aspi-
raret, orationisq; tremebundæ
filium dirigeret, præstantissimi
uiri, siluisse prorsus mallem
quàm pulpitum hoc philosophi-
cum audentius conscendisse,
præsertim cum nouitate cepti facinoris, tanto tamq;
celebri clarissimorum hominum conuentu, diuturna
demum à scholasticis exercitijs abstinentia facile deter-
reci potuerim. Nouum equidem haud mediocre pericu-
lum facere uideor, qui in urbe hac insignissima, in scho-
lis istis egregie laudatis, & non iniuria bene famatis-
simis, ex quibus toti ferme Christianitati salus nascitur,
coram uiris eruditissimis, coram hominibus profundas
doctrinas audire solitis, repente uerba facturus sum,
quippe qui non modo diebus plurimis, uerum annis
duobus & amplius huiusmodi legendi officium
posthabui. Hæc nimirum dicendi adimerent fiduciam,
nisi con-

nisi conspectus uester iucundissimus beneuolentiam
perpetuam polliceretur, Non me gloriæ cupido, non
ostentatio, neq; lucri spes instigant, quo confidentius lo-
quar, uerū sincera animi affectio quàm maxime uestræ
libidini obsecundare iubet. Accedit interea, quod potis-
simi facio momenti, spectatissimus Mathematicarū di-
sciplinarū splendor, diuinæ demū Astrologiæ decus cla-
rissimum, quæ laudi suæ demonstrandæ præconē me ho-
dicnū constituere, quod amator earū singularis sem-
per extiterim. Nō pigebit igitur benemerita sua pro uir-
tutibus declamare, dignæ sunt enim quæ ad cœlū usq; ex-
tollantur. Sed per Deum immortalem quis unquū satis
accurate tam speciosas Nymphas exornare poterit &
cum Platonis in dicendo suauitas, tum Ciceronis nostri
lingua disertissima non adfuit, qui cū reuiuiscerent
haud quaquam pro dignitate idipsum assequerentur.
Quamobrem æquanimiuitati uestræ non orationi meæ,
tribuetur, si quas laudes earum grandiusculas crite-
mur. Fauete obsecro, auresq; benignas Iohanni uestro
breuiter dicturo præbetote.

Memorare possem in primis originem nostra-
rum artium, & apud quas gentes primum colli cœpe-
rint, quo pacto ex linguis peregrinis uarijs ad Latinos
tandem peruenerint, qui in hisce disciplinis apud maio-
res nostros claruerunt, & quibus nostra tempestate
mortalibus palma tribuitur, Sed cum ramos plurimos

habeat genus illud philosophiæ dignissimum, quorum quisque suo tempore et loco sumpsit exordium, definire principio decebit genus ipsum Mathematicum, deinde species eius singulatim depromere haud absurdum uidebitur, quo expeditius uniuscuiusque ortum ac cætera sibi pertinentia contemplari liceat, quantum denique profectum consequemur, si eas plene didicerimus, unde et laudem earum ingentem comparabimus. Postremo ubi Astrologiam pro dignitate collasuerimus ad primordia Alfragani, qui nudam totius Astronomiæ tradit historiã, feliciter descendemus, in quo tandem tota ferme nostra consummabitur oratio.

Mathematicam definire possumus scientiam consideratiuam quantitatis, cuius uocabulum a græcis mutuatum accepimus, *μαθημα* enim in græco sonat discio apud latinos: Vnde *μαθησις* et *μαθηματικὴ*, disciplina et disciplinalis. Cum autem duo iuxta philosophum sint quantitatis genera, aliud enim continuum, aliud uero discretum accipitur, duo quoque præcipua Mathematici generis membra non iniuria distinguemus, solent enim quæque obiectis suis artes distinctionem sumere. Primum quidem membrum Geometria, secundum autem Arithmetica uocari consuevit, hinc facile utriusque definitionem constabimus. Geometria enim scientia circa quantitatem continuam uersari solita definitur, Arithmetica numerorum tractans rationes
disciplina

disciplina prædicabitur. Appellatur autem Geometria non quod solum terræ dimensionem doceat, quemadmodum uocabulum ipsum græcum portendere uidetur. Vñ enim terram notat, *μετρεω* autem mensuram, unde compositionis lege nomen Geometriæ resultat, uerum etiam aliorum corporum mensurationem ac aliarum quantitatum continuarum passionem demonstrat. Libeat autem animaduertere, quamobrem uocabulum istud inoleuit, eo enim pacto natiuitatem quoque huius disciplinæ spectatissimam pernoscetis. Dum Nilii flumen solito uehementius exundans limites agrorum Aegyptiorum uastaret, et penè uniuersos deleuisset, contendere cœperunt Agricola, sua quisque pro opinione (ut est ingenium hominum ad rem plus satis attentum) agros suos definire cupiebat, quique siue sermone, siue uiribus plus cæteris ualuit, tametsi antea angustum haberet agrum pro libito terminos instituit, quæ res cum præter æquum et bonum uerteretur, ad Principem eius patriæ deuoluta est, qui iusta quadam ratione mensurisque certis suos cuique reparauit limites. Sic generali et inusitato quodam impulsu mortalium animi ad mensuras tractandas conuersi cœpere alter alteri quæstiones proponere, et quicquid in huiusmodi exercitijs bene inuentum putabant, quamuis indigestum, ut ita loquar, adhuc foret, literis mandare studuerunt. Paulatim quoque in uicinis regionibus itidem actum est.

Talia

Talia scripta plurima ad manus tandem Euclidis Megarensis peruenire, quibus & ipse non pauca pro acumine ingenij sui addidit. Ne autem tanta tamq; diuturna priscorum hominum uigilantia perderetur, coepit in tredecim libris, quos iuste uocauit elementa, quod ex eis omnes disciplinae pendeant, conclusiones passim lectas conscribere, scientiamq; totius codicis Geometriam appellare, quod circa terrae dimensionem primordia sua habuisset, cui deinceps Hypsicles duos libros adiecit, quos appellauit relatiuos, quod ad tredecim Euclidis libros referendi essent, in quibus proportionum quinq; corporum regularium, inscriptionesq; mutuas atq; circumscriptiones tradidit. Bocius autem noster in latinum uertens Euclidis tredecim & Hypsicles duos libros, uolumen unum latinitati contexit, quamuis commentum non ut in Graeco iacet, expresserit. Hinc Adelhardus, & Alfredus, ac tandem Campanus eos quindecim libros tanquam solo Euclide editos retractare ausi sunt, illi quidem eleganter ac breuissime, iste uero lucidissime. Haec de patre omnium Geometrarum Euclide, cui succedunt Archimedes Syracusanus ciuis, & Apollonius Pergaeus ob ingenij altitudinem diuinus uocari solitus, quorum uter alteri praefendus sit, non facile dixerim. Nam etsi Apollonius elementa conica in octo libris, quos nondum uidit latinitas, subtilissime conscripsit, Archimedi tamen Siculo uarietas rerum editarum

earum principatum contulisse uidetur, quem sub Nicolaus quintus summo Pontifice Iacobus quidam Cremonensis Latinum ex Graeco reddidit, duos de sphaera, & cylindro libros composuit, de conoidibus & sphaeroidibus duos, totidem de equiponderantibus, scripsit item de lineis spiritalibus, ubi circumferentiae circuli aequalem rectam designare conatur, quatenus circulum quadrare liceat, quod quidem plerisque uetustissimis philosophis quaesitum est, ad tempora usq; Aristotelis autem a nemine compertum, cuius rei gloriam nonnulli nostra tepestate uiri clarissimi praestolantur. Ab Archimede insuper mensuratione Circuli accepimus, Quadraturam parabolae, et areae numerum. Sunt qui scripsisse eum asserant Mechanicam, ubi electissima ad uarios usus colligit ingenia, de ponderibus, de aqueductibus, & ceteris, quae usq; hac uidere non licuit. Specula tamen eius quo pacto fiant plene didicimus. Si qui uestrum secretarum rerum cultores existunt, omnia iam nunc commemorata propediem uidere poterunt. Apollonius quoq; ubi in Latinum ex Graeco uersus fuerit, nemini uestrum non admirandus ueniet. Sed uereor ne in mari tam spaciofo nimium uela distenderim, resumite quaeo coeptam in me beneuolentiam, ego interea ad litus securè concedam. Nam post Eutocium Ascalonitam commentarium Archimedis, post Theodosij de sphaeris tres libros, post Menelaum de

sphaericis

sphæricis figuris plurimos adducere possem in diuersis
linguis clarissimos Geometriæ scriptores, nisi temporis
angustia uetaret. Quamobrem ad secundum Mathe=
matica genus ueniendum censeo, quod ueluti à nume=
ro solet denominari, ita in numerorum contemplatione
perpetuo uersatur. ἀριθμὸς enim græce numerus la=
tine dicitur, unde ἀριθμῆς, id est numero, & inde
ἀριθμητικὴ quasi numeratiua nuncupatur. Vbi autem
gentium principio coli coeperit hæc rationalis disci=
plina, & quem primum eius egregium proferamus
scriptorem, haud satis comperio. Nam etsi Pythagoræ
numerorum peritia apud posteros immortalitatem re=
liquerit, tū quod peregrinis præceptoribus Aegyptijs
atq; Arabibus, qui plurimum in eo studio ualuerunt,
se submiserit, tum quod numerorum certa compagine
omnia naturæ secreta scrutari tentauerit, longe tamen
digniora Euclides iecit numerorum fundamenta in tri=
bus libris suis, septimo, octauo & nono, unde & Ior=
danus decem numerorum elementa decerpfit, hinc tres
libros de datis numerorum pulcherrimos edidit. Dio=
phanti aut tredecim libros subtilissimos nemo usq; hæc
ex Græcis latinos fecit, in quibus flos ipse totius Arith=
metica latet, ars uidelicet rei & census, quam ho=
die uocant Algebram Arabico nomine. Huius equidem
artis pulcherrimæ multa fragmenta passim Latini con=
trectant, paucissimos autem egregie doctos offendo
nostra

nostra tempestate post Iohannem de Blanchinis uirum
optimum. Habetur demum apud nostros quadriparti=
tum numerorum, opus insigne admodum, item Algo=
rithmus demonstratus & Arithmetica Boecij intro=
ductio ex Græco Nicomacho sumpta. Barlaam postre=
mo Græcus computatiuam suam in sex libris theore=
matum lege conscriptam nondum ad Latinos transmi=
sit Mathematicos. Stetimus hucusq; circa disciplinas
primarias, quæ uidelicet absolutam contemplantur
quantitatem. Nunc ad secundarias descendo, quæ circa
quantitatem contracto quodam modo uersantur, sua=
ues mirum in modum & scitu iucundissimæ. Quemad=
modum enim diuersarum rerū simplicium compagine
grata quedam surgit temperies, ita unamquāq; hæ=
rum promiscua obiecti sui consideratio intellectui de=
sideratissimam efficit, quales sunt, Astronomia quæ
magnitudinem mobilem pertractat, Musica quæ nu=
meros sonorum contemplatur. Perspectiua quæ lineam
radialem contrectat. Accedunt insuper aliæ minus usi=
tate, ut est scientia de ponderibus, de aqueductibus, de
proportionem uelocitatum in motibus, & ceteræ. Inter
omnes autem hæc disciplinas Astronomia instar mar=
garitæ non modo sorores suas, reliquas inquam scien=
tias medias, uerumetiam omnium disciplinarum matres
Geometriam & Arithmeticam longe antecellit, cuius
ortum præ uetustate nimia haud satis comperimus, ita
ut eternam

ut eternam, aut mundo concretam non inique puta-
ueris. Abraham enim Hebræorum patrem Astrono-
miam tenuisse clamant atq; Moſen. Prometheo ignis
diuini furtum imputant, quod Aſtronomiæ lumen mor-
talibus tradiderit. Herculem pro Atlante cælum hu-
meris ſuis ſuſtinuiſſe aiunt, ſiue quòd ſub Atlante aſtro-
nomiam didicerit, ſiue quod in regno eius abſentis præ-
fectus aliquamdiu fuerit. Hipparchus tamen Rhodius
huius diſciplinæ primus parens, Claudius autem Ptole-
mæus Alexandrinus author, atq; princeps non iniuria
prædicabitur. Nam ante Hipparchum pauci admodum
aſtrorum motus expedite contemplati ſunt, nemo au-
tem prorsus ſtellas fixas alio quàm diurno motu cir-
cumferri putauit, cui rei Hipparchus oculos adiecit
crebriores, conſuſitq; memoratas ſtellas motu quo-
dam proprio ac tardiſſimo Orientem uerſus mutari.
Deinde Ptolemæus inuenta priſcorum reſumens, &
conſiderationibus ſuis accommodans, motum huiusmodi
in centum annis per unum gradum pronunciauit,
quemadmodum in ſeptima diſtione cap. 3 intueri licet.
Succedit Theon Alexandrinus commentator Ptolemæi
clariffimus, cuius adhuc ſcripta nemo docte ſatis tra-
duxiffe creditur. Multos deniq; huius artis Græcos pro-
feſſores ſilentio prætereundos cenſeo, ne faſtidio affi-
ciamini. Arabes præterea quantum in hoc genere
artium ualuerunt, teſtes oſtendunt digniſſimi Albate-
gnius, quem

gnius quem Latinum fecit Plato quidam Tiburtinus.
Item Geber Hiſpalenſis Gerardo quodam Cremonenſi
traductus, quem Albertus magnus in ſpeculo Aſtrono-
miæ correctorem Ptolemæi uocare non formidat,
quod in præſatione ſua tredecim Ptolemæi errores
emendare polliceatur, cuius uolumen nouem tractatu-
um quam pulchrum atq; utile exiſtat dicendi non eſt
nunc locus. Alfragano deinceps nudam Aſtronomiæ
ſcribenti hitoriam ingentes habebimus gratias, ſi do-
ctrinam eius ſenſerimus. Indos demum atq; Perſas huic
diuino ſtudio plurimum incubuiſſe conſtat, nam illi
quidem uetuiſſimi declinationem Solis maximam 24.
graduum deprehenderunt, iſti uero tabulas ſuas po-
ſteris nobis reliquerunt. Ad Latinos poſtremo ueni-
tur, qui munera huius diſciplinæ creberrima à præſatis
nationibus ſuſcepere. Nam ut multos omittam, Pataui-
nus ueſter Petrus de Abano commemorandus eſt, eu-
ius ingenium Gallia uehementer admirata eſt, eò enim
conceſſit Philoſophiæ diſcendæ gratia, prætereo acu-
men eius in Medicina, quod facile ex Conciliatore ſuo
dinoſcitur, linguam Græcam docte tenuit, egregium di-
ſputatorem eum fuiſſe Lucidator Aſtronomiæ teſtis
eſt, ſingularem de motu octauæ ſphæræ imaginationem
in libello quodam ſuo expreſſit. Quid multus moror?
recentior occurrit Aſtronomus Iohannes de Dondis
eius ueſter clariffimus, qui quantum & quàm uere
C diuinum

diuinum hoc studium coluerit atq; consecutus sit, reliquæ suæ immortales docere poterunt. Nunquid non memoratu dignum arbitraberis Astrarium eius, quod in arce Papiensi dux Mediolani depositum hodie tenet, cuius uidendi gratia Prælati ac Princeps innumeri ad eum concessere locum, quasi miraculum quoddam spectaturi, & quidem non iniuria, tanta nempe & tam inusitata huiusmodi operis pulchritudo est atq; utilitas, ut nemo non possit admirari. Ecce monumentum philosophi uestri nunquam periturum, ipsi iudices eritis, si studium Medicinæ cuius uestro claritudinem peperit, an potius Astrorum peritia, utriq; enim tametsi plurimum operæ impenderit, illa quidam prorsus tacetur, hæc uero nomen suum immortale posteris effecit. Gaudete igitur ô Patauini nobilissimi, quibus semper clarorum uirorum studia decori fuere. Sed uix Antonij de Monte Vlmi meminisse parumper ausim, cui nō Medicina, sed Astrorum studia nomen æternum reliquere, ita nostrates hortantur Philosophi, nam ut Britones atq; Gallos in hoc studiorum genere celebratissimos præcream, Albertus noster Magnus ingenium suum omni literarū studio idoneum, Astronomiæ autem accommodatissimum depromit, cui ampliorem locum nostra tribueret oratio, nisi egregia sua facinorosa orbem terræ ferme totum iamdiu penetrassent. Quocirca post plurimos nationis nostræ insignissimos
astrorum

astrorum contemplatores, te tandem Georgi de Peurbach Germanorum perenne decus appellare iubeor, qui non minus uitæ integritate quam philosophiæ doctrinis pollebas, in Mathematicis autem omnes tibi contemporaneos longe antecibas, cuius nomen non modo nationis nostræ homines celebre ducebant, uerumetiam Galli ac Itali uehementer admirati sunt, qui olim in urbe hac præclarissima Astronomiam publice docuisti, plerisque insuper hic presentibus & fama cognitus es et uisu. Te Vienna Doctore Artium creauit dignissimum. Te Ladislaus olim Hungariæ Rex Astronomum sibi delegit. Tibi Fœdericus Cæsar pro uirtutibus tuis munificus erat. Longum esset recitare singulos Principes doctrina tua affectos. Omitto quod dominus Cardinalis Sancti Petri ad uincula sæpenumero te domesticis suis adnumerare uoluit. Quod dominus Iohannes Varadiensis Episcopus multa te humanitate amplexus est. Sed Bessarionem benefactorem communem nostrum atq; Patronum haud quaquam præterire licet, quippe qui excellentiæ tuæ testimonium præbuit solenne, indignum profecto arbitratus, ut inter contemptaneos tuos uitam obscurius ageres, quin Italiam omnium studiorum genere florentissimam repeteres. Princeps igitur ille dignissimus pascitur, ut unā secum ad Italiam concedas, nam tunc legationis prouincia si bi tradita fuit per Alemanniam, collibitū est cuestigio,

C ij neq;

neq; pactum hoc perenne futurum suspicaris, nisi comes tibi fierem, qui tunc & antea plerisq; annis tuus fuerim discipulus. Sed confectis paulatim ferme rebus omnibus (proh eius quoq; rei memoriam lugubrem) ad sidera spiritum reddis, meq; penitus orbem reliquistes, nisi Princeps ille munificentiae suae manum porrexisset, tamen si statum tuum nactus essem. Quid igitur reliquam erat, nisi ut orbitam uiri clarissimi sectarer? ceptum foelix tuum pro uiribus exequerer? Duce itaq; patrono communi Romam profectus more meo literis exerceor, ubi scripta plurima Graecorum clarissimorum ad literas suas discendas me inuitant, quo Latinitas in studijs praesertim Mathematicis locupletior redderetur. Sed ut multa silentio praeteream, eo tantum uentum est, ut causa quidem religionis Christianae in Graeciam iturus sit dominus meus reuerendissimus, ego uero ex dispositione sua atq; imperio in hoc excel-
lentissimo studio uestro gratia literarum prosequen-
darum in gregem uestrum recipiar. Dabit spero pro
humanitate uestra ueniam, si paulo libcrius euagari ui-
sus sim, ac seriem peregrinationis meae importunius ex-
prefferim. Ceptam quae erga me beneuolentiam
producite, ut liceat calcem orationis aequanimiter ad
orationis periodum properare. Parum autem lex di-
uisionis superioris nos remorabitur, quae ceteras Ma-
thematici generis partes taceri non sinit, quarum eam
quae

quae quadruiuo inscribitur, Musicam libal quendam in-
uenisse clamant, nonnulli autem Hermetem in littore
maris deambulantem occasione testudinis ad pedem su-
um resonantis primordia huius artis statuisse testan-
tur. Potiores tamen partes habet Pythagoras ille Sa-
mius, qui instinctu fabrorum eudentium eandem sonis
ipsis & corporibus sonantibus proportionem esse di-
dicit, unde suam cuiq; consonantiae proportionem elici-
ens, totam postremo artem in numeris sonorum con-
summauit. Paucos admodum fuisse scriptores Musicos
comperio, Musicam Boecij Latini habent, cuius sen-
tentias plerasq; Iohannes de Muris succincte coaduna-
uit, quam plane intelliget quisquis decimum Iordani
elementum satis tenens. Musica demum Ptolemaei ut
latina fieret, dominus Cardinalis Sancti Petri ad Vincu-
la aetate superiori sollicitus erat. Succedit etiam spe-
ciosa radiorum uisualium disciplina, quam latini Per-
spectiuam uocant, cuius uolumen octo tractatum Ara-
bico inuentore Alhacen ad Romanos philosophos tra-
ductum est cum libello suo de crepusculis. Vitellio au-
tem noster Thuringus codicem decem partium latini-
tati contexuit more Geometrarum sententias scitu
dignissimas per membra distinguens. Euclidis deniq;
scripta de usu & speculis interpretum officio ad nos
peruenire. Rogerium Bacon Anglicum perspectiua sua
compendiosa cum libello speculi comburentis celebrem

C iij

posteris

posteris reddidere. Neq; Archimedis Siracusani remini-
sci piget, qui disciplinam hanc nostram speculis suis
philosophicis mirum in modum exornauit, quorum ex-
empla prope diem in hac urbe uestra conficere insti-
tuit. Multam postremo de reliquis scientijs medijs dis-
serendi materiam exponcrem, nisi temporis breuitas,
principiantiumq; consuetudo me prohiberent. Nam de
mansuetudine uestra futura pignus tenebo certum, si
tam firmos in me figetis oculos, quā benignas usq; hac
oratori mihi praeuistis aures. Igitur laudes Mathe-
maticarum declamaturum mihi tot & tanta occurrunt
monimenta, ut difficilius uideatur dicendo modum sta-
tuere, quam quod dicam nouiter inuenire. Quis enim
in hoc pelago immenso uela intendens non copiosus ui-
deri poterit? Cui per Deum immortalem hac dignissi-
ma studia non modo non existunt utilia, uerumetiam
in parte necessaria? nam in primis omitto Mechanicos
omnes atq; fabros, quos Geometria plurimum dirige-
ret, si praecepta eius acceperissent, siue adificia constitue-
re, siue aquas abducere, siue pondera transmutare ten-
tauerint. Memorare possem, quoties fornices templo-
rum noui admodum ignauia architectorum corru-
erint, dum figuram ineptam assumunt, Quod Venetij
nuper Monachi nonnulli obruti sunt, turri quadam
cadente, ruditati opificis eam erigere conantis imputa-
tum est. Sinum Arabicum, uocant mare rubrum, Rex
quidam

quidam mari nostro mediterraneo continuare tenta-
set, nisi Geometra monitore totam Aegyptum aqua-
rum illuue submersum iri didicisset. Omitto deniq; ne-
gociatores, qui numerorum peritia rem suam pluri-
mum augent. Omitto armigerorum turbam atq; mili-
tum, quibus inuenta Geometrica in iaculis mittendis,
dirigendisq; machinis usu ueniunt. Expeditior autem
ceteris habetur, si quis radiorum solarium legem sa-
tis calleat. Quid deniq; fabros instrumentorum Musi-
calium meminerō? quibus toties errorem suum in men-
suris diuidendis obieci. Missos facio Mechanicos om-
nes, ut quantum utilitatis in studijs liberalibus Mathe-
matica conferant, abunde monstratur. Nunquid ne-
scitis, quam crebro Mathematicis utatur exemplis
Peripateticus ille philosophus? cuncta ferme scripta
sua mathesin redolent, quasi nemo Aristoteli intelli-
gendo censcatur idoneus, qui liberale quadruium
neglexerit. Frustra tertio meteororum discendo te-
contuleris, nisi Geometrica fundamenta nactus sis, aut
docte perspectiuam teneas. Secundum & tertium de
eaeo & mundo nunquam intelliges, si Astrorum di-
sciplinam socordia praeuerieris. Qui septimum Physi-
corum absq; noticia proportionum discere possit, arbi-
tror esse neminem. Nonne arduum uidebatur Aristo-
teli in duodecimo metaphysicae suae naturam intelli-
gentiarum coelestium demonstrare, inde adeo quod

Astronomiæ haud satis studuerit? Parum id obsecro
tibi uidetur, quod in primo gradu certitudinis discipli-
nas nostras collocarit? solum cum scientem arbitratus,
qui eas docte consecutus esset. Cui etiam Plotinus qui-
dam Academicus alludens, utinam inquit omnia essent
disciplinalia, adeo cepit cum satietas ceterarum arti-
um, quæ profecto non nisi diuersarum opinionum con-
geries aestimari possunt. Quis enim Anaxagoræ aut
Democrito uel alijs de substantia animæ differentibus
non adhæsisset prius quam secta Peripateticorum imo-
leret? Nonne sequaces Aristotelis plurima scripta sua
impudentius satis cum periculo hodie lacerant? incer-
ti, uoluerit ne dicere de nominibus an potius de rebus.
Quot ramos inter se & à stipite suo diuersos hæc se-
cta produxit? Pars Iohannem Scotum imitatur, alij
sanctū Thomam, nonnulli aut ingenio promiscuo hac
atq; illac defluunt. Scotistas se pronunciant uictores,
ubi uero liberam dicendi sententiam locus datur, ad
Thomam reuertuntur. Igitur quo plures philosophia
duces habet, eo minus hac nostra tempestate addisci-
tur. Princeps interea philosophorum prorsus destitui-
tur, nomenq; suum is sibi usurpat, qui in sophismatibus
plus ceteris ualet, neq; Aristoteles ipse si reuiuisceret
discipulos suos atq; sequaces satis intelligere credere-
tur. Quod de nostris disciplinis nemo nisi insanus præ-
dicare ausit, quandoquidem neq; ætas, neq; hominum
mores

mores ipsis quicquam detrudere possunt. Theoremata
Euclidis eandem hodie, quam ante mille annos habent
certitudinem. Inuenta Archimedis post mille secula uen-
turis hominibus nõ minorem inducent admirationem,
quam legentibus nobis iucunditatem. O perpetua mor-
talium comites non prius cessaturæ, quam mundus ipse
desinat. O diuina philosophorum numina summis pro-
sequenda honoribus. O suauissima discipulorum do-
ctrices, quæ nihil prorsus in mundo aggredi formida-
tis. Vos terræ profunditatem dimittimini. Vos cœlo-
rum conscenditis fastigia. Solem centies sexages
sexies terra maiorem, Lunam autem quadragesimæ
parti terræ penè æqualem demonstratis. Sædera cun-
cta certis sub proportionibus ad terræ grossitiem com-
paratis, Cœlorum spissitudines scrutamini, massam
fumi terrei in suprema æris regione inflammati, quam
uocant Cometam, eiusq; à terra remotionem metiri
pollicemini. Quos limites aequi uapores transcendere
non ausint, mortalibus indicastis. Vane opinatos esse
conuincitis, qui elementis continuam attribuunt pro-
portionalitatem, neq; ut in decupla proportionem sese
excedant admittitis. Quot maximis superiori etate
uiris æternam peperistis claritudinem? Hippocratem
amore uestro captum ad quadraturam circuli scriben-
dam impulsistis. Auicennam egregiam de lineis & nu-
meris scriptorem accepimus. Quantam gloriam com-
mentator

mentator adeptum se putauit, si Astronomiam concentricam tradidisset, testimonio suo docemur, qui totam ferme etatem in ea re consumens desperasse tandem se constat. Nonne influentiales qualitates signorum zodiaci, ac alia Astronomica ô domini Medici parente uestro Hippocrate suscepimus, quasi nemo bonus Medicus euadere possit, nisi prius Astrologia studuerit. Longe à maioribus uestris uos degenerare, sed reprimam me. Multos deinceps luris utriusq; professorum res ô Nympha spectabiles splendore uestro affecistis. Quam crebra Theologorum fueritis & hodie sitis comites, haud facile dixerim. Nunquid Bessarioni Niceno, Cardinali ac Patriarchæ Constantinopolitano immortalitatem abdicabit, qui quemadmodum in etate recentiori sub Gemisto præceptore uos omnes doctissime collegit, ita reliquos uitæ suæ dies pro salute Christianæ religionis exigere instituit. Nonne iam pridem Nicolaum de Cusa sancti Petri ad Vincula Cardinalem ad quadraturam circuli querendam instigastis, Quantum Baptista de Albertis, Paulus Florentinus, Iohannes de Blanchinis, alijsq; multi uiri clarissimi decus uestrum hodie reuereantur, palam omnibus recitarem, nisi ordo dicendorum ad laudes Astronomie singulariter me uocaret, cuius quemadmodum generali uocabulo tam motuum speculationem quam effectuum providentiam exprimere solent philosophi, ita
ambarum

ambarum partium excellentiam summam conclamabimus. Te igitur diuinum Astrologiæ numen appello, tuus uelim aspires præconijs, beneficia tua immensa mortalibus demonstratura uenias. Tu es procul dubio fidelissima immortalis Dei nuncia, quæ secretis suis interpretandis legem præbes, cuius gratia coelos constituere decreuit omnipotens, quibus passim ignes sidereos monimenta futurorum impressit. Tales spectare iussit Astrorum choros, dum mortalibus ora daret sublimia rerum conditor, dignum profecto arbitratu quem uniuersis præfecerat creaturis medium inter eas considerare, ut pede quidem calcante terrenis imperare uideretur, fronte autem surgente atq; erecta diuinis frueretur delicijs. Quid enim iucundius, quid amœnius, quid deniq; suauius afficere oculos potest, quam illa tot & tantorum luminum uenustissima atq; ordinatissima series? eò quippe si rapidi animo, experieris nihil te unquam sensisse in omni uita delectabilius. Per hanc disciplinam angelicam non minus immortalis Deo propinqui reddimur, quam per ceteras artes à beluis segregamur. Ad reliqua studiorum genera etate remissiores fieri solemus, huius uero scientiæ desiderium una cum annis ipsis accumulatur. Cuius rei dignum produco testem Iohannem de Blanchinis
aurum

uirum optimū, qui nuperrime inter cetera nostra colloquia ante decem, inquit, annos uita spoliatus iacerem, nisi dulcedo Astronomiæ retinisset animam, grande temporis lucrum ratus, quod Astrorum peperit contemplatio. Honestatem forsitan expectas non delectationem? Quid queso honestius confiteberis hoc diuino studio? siquidem propter seipsum appetitur, cum ceteræ plerunq; artes alienum sibi præstuant finem: quod olim Petrus quidam Cameracensis sacro sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalis adeo confirmandum censuit, ut in omni quem coram Clero habuit sermone, non pigrius honestatem quam pulchritudinem nostræ scientiæ demonstraret, æmulis suis ad id lacestentibus. Recentiora demum colligemus testimonia, si domino Tröcellano, domino Varadiensi, domino Modrusensi, domino Iacobo de Rubcis, ac alijs multis Prælati dignissimis fides habebitur. Fama postremo clarissima domini Nicolai de Comitibus & aliorum secularium uirorum dignitatem studij nostri comprobare solent. Quod si ad utile Astrorū peritiam accommodare uelis, nihil usquam conducibilius tibi offendes, modo dignum eius professorem te exhibeas. Nam si nugæ uel aniles quasdam delirationes sectanti nemo tibi fidem habeat, non arti quæ in te non est, uerum ignauie tuæ imputandum censeo: dignus enim es qui ludibrio habearis, dum uix prima rudimenta Iohannis de Sacro

Busto

Busto percurrrens, pauculis demum Alkabitij primordijs introductus, neq; differentiam eius quartam, ubi scopulus directionum atq; radiationum prospicitur, satis attingens, ex templo Astronomum te proclamas. Huiusmodi ridiculum caput, O genus hominum impudentissimum, qui dum alijs sese ostentant, inertiam suam palam omnibus prostituunt. Quis credet eos per somnia quædam, ut ita loquar, hanc artem preciosissimam esse consecutos? quam multis sudoribus nocturnisq; uigilijs uix tandem inueniunt studiosissimi. Sed spe, dolosi nummi deceptos garrire cogit res angusta domi. Itaq; magistrorum officijs sese ingerunt, qui nunquam fuere discipuli, quo deinceps, nisi me fallit animus, factum est, ut nitor huius disciplinæ uenerabilis penè extinctus sit, adeo falsi professores, melius dixerim, histriones, eam oppresserunt, quibus sepenumero, si laceessere pergent, bellum atrox intrepidus ciebo. Ante oculos igitur causam habetis, cur donum illud inestimabile floccipendatur, cur hac nostra tempestate cælestis illa disciplina perpaucis sapiat, cum ferme omnes quasi agmine facto diuitias quererent, magis ut instar belluarum uentri indulgeant, quam uirtute bonisq; artibus immortalitatem consequantur, nihil præter aurum suauē credentes. Interea tamen boni præceptoris penuria fieri potest, quo minus ad plenitudinem perducantur huius artis amatores, tametsi ingenium huius-

cemodi

cemodi rebus habeant aptissimum. Nihil enim tam facile, quod non difficile fiat, si non præceptore docto manu ducaris. Possem enumerare plurimos tam ueteres quam modernos partis iudicialis professores Indos, Græcos, Arabes ac Latinos, ut apertum fieret, quàm multis & quàm clavis ingenijs Philosophia influentiarum coelestium inuenta, adaucta & confirmata extiterit. Possem certissimis ostendere rationibus, quàm necessaria sit medicis Astrorum peritia, quàm utilis Canonum atq; Legum professoribus, quàm iucunda quamq; commoda rerum diuinarum contemplatoribus, exponerè insuper, quàm mature imminetia hostium pericula uitare possimus, si studium illud nobilissimum satis consecuti fuerimus, subiungere postremo deceret, quam certū futuræ immortalitatis pignus, inclyta Venetorum dominatio, Patauini quoq; ciues antiquissimi percipient, si conditionē Astronomiæ frequentius legendæ, quæ penè extincta est, in hoc excellentissimo studio reparauerint. Sed ne diutius libito detineamini missa istæc faxo, ad calcem orationis quam primum descensurus. nam quicquid eiusmodi rerum memoratu dignum uidebitur, futuris accommodabo lectionibus. Expergiscimini igitur uiri præstantissimi, & pro uestra ingenti perseuerantia fauete, ut unde orsa fuit, eodem nostra reuertatur oratio. Videor equidem post pauculas definitiones atq; diuisiones primordia nostra

nostrarum artium commemorasse, quibus gentibus primum ueneratæ sint, & quo pacto ex linguis peregrinis ad Latinos tandem traductæ uenerint, transitu quodam tetigisse me arbitror. Generales demum non quantas pronunciare potui, sed quas angustia temporis tulit, laudes disciplinis nostris absolui, nec prius quicuit animus, quam diuinam Astrorum peritiam singulari præconio extollerem, & quidem merito. Nunc reliquum est, Alfraganum insignem Astronomiæ historicum ad limina domus uno uerbo salutemus.

Impressum Vitebergæ Per
Vitum Creutzer.

XV

R56^a